

Σχέδιο Νόμου

«Επιλογή δικαστικών λειτουργών στις κορυφαίες θέσεις της Δικαιοσύνης και επαναφορά της αρχής του αυτοδιοίκητου των δικαστηρίων»

Αιτιολογική Έκθεση

Με το προτεινόμενο σχέδιο νόμου πραγματοποιούνται δύο σημαντικές αλλαγές στο χώρο της Δικαιοσύνης, με στόχο την διασφάλιση της ανεξαρτησίας της. Η πρώτη αφορά τον τρόπο ανάδειξης της ηγεσίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας και η δεύτερη την επαναφορά του αυτοδιοίκητου των Δικαστηρίων.

Η αλλαγή στον τρόπο επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, με τρόπο που θα εξασφαλίζει την αποδέσμευση της δικαστικής εξουσίας από την επιρροή της εκτελεστικής, αποτελεί ώριμο αίτημα της κοινωνίας των πολιτών. Οι ανώτατοι δικαστικοί λειτουργοί που καταλαμβάνουν τις ηγετικές θέσεις της Δικαιοσύνης πρέπει να απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης όχι μόνον της Κυβέρνησης, αλλά και του πιο αντιπροσωπευτικού πολιτειακού θεσμού: της Βουλής των Ελλήνων. Βεβαίως το ισχύον Σύνταγμα θέτει αυστηρούς περιορισμούς, καθώς προβλέπει ότι η επιλογή στηρίζεται σε πρόταση του υπουργικού συμβουλίου. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτό το περιορισμένο πλαίσιο, η συμμετοχή του Κοινοβουλίου φαίνεται πράγματι εφικτή.

Κατά το άρθρο 90 παράγραφος 5 του Συντάγματος, ειδικότερα, οι προαγωγές στις κορυφαίες θέσεις της Δικαιοσύνης ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου με επιλογή μεταξύ των μελών του αντίστοιχου ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει. Η συνταγματική αυτή διάταξη, της οποίας η εξειδίκευση ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη, αποτελεί στοιχείο διασταύρωσης των κρατικών λειτουργιών αλλά και εκδήλωση έμμεσης δημοκρατικής νομιμοποίησης της επιλογής. Ο κοινός νομοθέτης, κατά ρητή εξουσιοδότηση της συνταγματικής αυτής διάταξης,

μπορεί να προβλέψει ειδικότερες ρυθμίσεις που αφενός διευρύνουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση της εν γένει διαδικασίας επιλογής και αφετέρου εξασφαλίζουν τη μείζονα διαφάνειά της, χωρίς να θίγεται η ισορροπία του πολιτεύματος, στο πλαίσιο του οποίου βεβαίως το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την ευθύνη της τελικής επιλογής.

Η μεσολάβηση της Βουλής των Ελλήνων, με την έκφραση γνώμης από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής, και πριν από τη διατύπωση τελικής πρότασης από το Υπουργικό Συμβούλιο, κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Η διαφάνεια και η περαιτέρω δημοκρατική νομιμοποίηση στην επιλογή δικαστικών λειτουργιών για τις κορυφαίες θέσεις της Δικαιοσύνης ενισχύουν την ανεξαρτησία και το κύρος της.

Σημαντική όμως για την κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης είναι και η επαναφορά του θεσμού του αυτοδιοίκητου των Δικαστηρίων, με τις βελτιώσεις που επιφέρει το παρόν Σχέδιο Νόμου.

Ο θεσμός αυτός καταργήθηκε με το Ν. 3689/2008, με τον οποίο αντικαταστάθηκαν τα άρθρα 15 και 16 του Ν. 1756/1988 (Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων & Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών), που προέβλεπαν το αυτοδιοίκητο στους μεγάλους δικαστικούς σχηματισμούς. Μετά την κατάργηση του θεσμού, επαναφέρθηκε το προ του έτους 1993 ισχύον καθεστώς: Δηλαδή, αυτό του ορισμού των διευθυνόντων τα μεγάλα Δικαστήρια της χώρας από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο του Αρείου Πάγου, με δικαστικούς λειτουργούς ανώτερου βαθμού. Με τον τρόπο αυτό προσβλήθηκε η λειτουργική ανεξαρτησία των Δικαστών και Εισαγγελέων, καθώς επίσης και η δημοκρατική νομιμοποίηση των διευθυνόντων τα Δικαστήρια αυτά.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σήμερα όλα τα ευρωπαϊκά δικαστήρια διευθύνονται από δικαστές οι οποίοι επιλέγονται από τους συναδέλφους τους του ίδιου βαθμού. Αυτό συμβαίνει στο ΔΕΚ, το ΠΕΚ, το ΕΔΔΑ και στη EUROJUST. Οι ίδιοι οι δικαστές επιλέγουν τον συνάδελφό τους που για την επόμενη 2ετία ή 3ετία θα διευθύνει το Δικαστήριο. Ανάλογα πρέπει να ισχύουν και για τους Έλληνες δικαστές. Ο θεσμός του αυτοδιοίκητου, δηλαδή η εκλογή των προέδρων και των μελών των συμβουλίων των μεγάλων δικαστηρίων της

χώρας από τις ολομέλειες των οικείων δικαστηρίων, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη δημοκρατία και τη διαφάνεια στο χώρο της Δικαιοσύνης, αποτελούσε και αποτελεί τον πυρήνα και την ζωντανή εικόνα της λειτουργικής ανεξαρτησίας των Δικαστηρίων της χώρας και είναι θεσμός που ενίσχυε το φρόνημα και το κύρος των δικαστικών λειτουργιών που υπηρετούν σ' αυτά. Είναι, λοιπόν, ώριμη απαίτηση η επαναφορά του θεσμού αυτού, με ορισμένες βέβαια βελτιώσεις, οι οποίες συγχρόνως αποτελούν και ασφαλιστικές δικλείδες, προκειμένου να αποφευχθούν δυσλειτουργίες που ανέκυψαν σε κάποιες περιπτώσεις στο παρελθόν.

Οι βελτιωτικές προτάσεις, που είναι συγχρόνως και ασφαλιστικές δικλείδες του θεσμού του αυτοδιοίκητου, είναι οι εξής:

1. Αυτοδιοίκηση μόνο στους μεγάλους δικαστικούς σχηματισμούς. Σε δικαστήρια και εισαγγελίες με μικρό αριθμό οργανικών θέσεων εκλόγιμων δικαστικών λειτουργιών, δεν ενδείκνυται ο θεσμός του αυτοδιοίκητου. Προκειμένου να υπάρξει εκλογή, πρέπει ο αριθμός των υπηρετούντων και δυνάμει εκλόγιμων δικαστικών λειτουργιών να υπερβαίνει τον αριθμό «10». Αντίθετα, σε όσους δικαστικούς σχηματισμούς δεν υπηρετούν δικαστικοί λειτουργοί που έχουν τα προσόντα της εκλογιμότητας σε αριθμό μεγαλύτερο του «10», ο θεσμός του αυτοδιοίκητου δεν ισχύει.

2. Βασικό κριτήριο εκλογιμότητας, η αρχαιότητα. Υποψήφιοι για τη θέση του προέδρου ή του εισαγγελέα μπορεί να είναι οι 5 έως 20 αρχαιότεροι, ανάλογα με τον αριθμό των οργανικών θέσεων του δικαστηρίου και υποχρεωτικά οι αρχαιότεροι εφέτες, πρωτοδίκες, ειρηνοδίκες.

3. Εκλογή μόνον μια φορά, για μια μόνον διετία. Με τη ρύθμιση αυτή απαγορεύεται η επανεκλογή των ίδιων προσώπων στη διεύθυνση των δικαστηρίων, επιτρεπομένης της εκλογής άπαξ. Επιτρέπεται, όμως, η επανεκλογή του ίδιου προσώπου στον δεύτερο βαθμό, γιατί κρίνεται ότι μια τέτοια επανεκλογή θα γίνει μετά από πολλά έτη.

4. Αμετάθετο [σχετικό] μόνο για τον πρόεδρο, εισαγγελέα και τακτικά μέλη του συμβουλίου. Ο πρόεδρος, τα τακτικά μέλη του συμβουλίου και ο εισαγγελέας δεν επιτρέπεται να μετατεθούν, από την εκλογή τους έως τη λήξη της θητείας τους, εκτός αν υπέπεσαν σε πειθαρχικό παράπτωμα για το

οποίο έχει ασκηθεί πειθαρχική δίωξη. Για τα παραπάνω πρόσωπα ισχύει σχετικό αμετάθετο και εξ άλλου λόγου, και ειδικότερα, επειδή προβλέπεται ότι αυτά επιτρέπεται να μετατεθούν μετά από κρίση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου, που κρίνει, με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, ότι επιβάλλεται η μετάθεση τούτων για υπηρεσιακούς λόγους, οι οποίοι, ειδικά και ρητά αναφέρονται στην απόφαση. Αυτό όμως δεν ισχύει για τα αναπληρωματικά μέλη.

5. Κωλύματα εκλογής. Δεν μπορεί να είναι υποψήφιοι όσοι έχουν τιμωρηθεί με οποιαδήποτε πειθαρχική ποινή, έστω και με επίπληξη. Γιατί θέλουμε εντελώς άμεμπτους δικαστές ως διευθύνοντες τα μεγάλα δικαστήρια της χώρας. Ακόμη, δεν έχει την ηθική δύναμη διεύθυνσης, εκείνος ο δικαστής ή εισαγγελέας ο οποίος έχει κριθεί μη προακτέος στον επόμενο βαθμό από αυτόν που κατέχει ή είχε κριθεί οποτεδήποτε στο παρελθόν μη προακτέος. Ο υποψήφιος για τις άνω θέσεις πρέπει να έχει ευδόκιμη δικαστική υπηρεσία, όπως τούτο προκύπτει από τις συνταχθείσες γι' αυτόν εκθέσεις επιθεώρησης των επιθεωρητών-αρεοπαγιτών. Τέλος, καταργείται διάταξη, με την οποία η άσκηση πειθαρχικής δίωξης και η όλη πειθαρχική διαδικασία αναστελλόταν κατά τη διάρκεια της θητείας των εκλεγμένων διευθυνόντων.

6. Ασυμβίβαστο μεταξύ προέδρου, εισαγγελέα ή μέλους του συμβουλίου και μέλους του δ.σ. δικαστικών ενώσεων. Ορίζεται ότι είναι ασυμβίβαστη η κατοχή τόσο της θέσης μέλους του διοικητικού συμβουλίου δικαστικών ενώσεων όσο και αυτής του προέδρου ή εισαγγελέα ή μέλους του συμβουλίου διοίκησης του δικαστηρίου. Δικαστής ή εισαγγελέας στο πρόσωπο του οποίου συμπίπτουν οι δύο πιο πάνω ιδιότητες οφείλει, αμέσως μετά την εκλογή του στη διεύθυνση του δικαστηρίου ή της εισαγγελίας, να επιλέξει ποια από τις δύο προτιμά. Σε καμιά περίπτωση πάντως, δεν αποτελεί κώλυμα υποψηφιότητας για τις θέσεις του προέδρου, εισαγγελέα ή μέλους του συμβουλίου διοίκησης του δικαστηρίου, η ύπαρξη στο πρόσωπο του υποψηφίου της ιδιότητας του μέλους του διοικητικού συμβουλίου δικαστικών ενώσεων.

Ειδικότερα, οι προτεινόμενες κατά άρθρο ρυθμίσεις είναι οι ακόλουθες:

Άρθρο 1

Με το άρθρο 1 προβλέπεται η έκφραση γνώμης εκ μέρους της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής για αριθμό τριπλάσιο από αυτούς που πρόκειται τελικά να επιλεγούν για τις θέσεις του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Προέδρου και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, του Προέδρου και του Γενικού Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Προηγείται απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με την οποία προεπιλέγονται έξι από τους προακτέους δικαστικούς λειτουργούς. Ορίζεται, επίσης, ότι η Διάσκεψη των Προέδρων θα εκφέρει τη γνώμη της, με επιδίωξη ομοφωνίας ή τουλάχιστον με πλειοψηφία των 4/5 των μελών της και αφού καλέσει τους υποψήφιους σε ακρόαση (εδάφιο β').

Προβλέπεται επίσης η έκφραση γνώμης εκ μέρους της Διάσκεψης των Προέδρων για αριθμό τριπλάσιο από αυτούς που πρόκειται τελικά να επιλεγούν για τις θέσεις των αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Στην περίπτωση αυτή αποστέλλεται από τον υπουργό Δικαιοσύνης κατάλογος με το σύνολο των δικαστικών λειτουργών που έχουν τα τυπικά προσόντα. Η απόφαση λαμβάνεται και πάλι με ομοφωνία ή με την ως άνω ενισχυμένη πλειοψηφία χωρίς όμως να είναι υποχρεωτική η ακρόαση των υποψηφίων (εδάφιο γ').

Περαιτέρω προβλέπονται προθεσμίες για την πλήρωση των κενών θέσεων (εδάφια δ' και ε').

Άρθρο 2

Με το άρθρο 2 ορίζονται για την επιλογή στο βαθμό του Γενικού Επιτρόπου των διοικητικών δικαστηρίων αυξημένα τυπικά προσόντα (τετραετής αντί της τριετούς υπηρεσίας) σε αντιστοιχία με όσα ήδη προβλέπονται για την προαγωγή στο βαθμό του Γενικού Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Για τον Γενικό Επίτροπο των διοικητικών δικαστηρίων εφαρμόζονται, κατά την επιλογή του, οι διατάξεις του προηγούμενου άρθρου 1 εδάφιο α' και β'.

Άρθρο 3

Με το άρθρο 3 ορίζονται τυπικά προσόντα για την προαγωγή στους βαθμούς του Εισαγγελέα και των Αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου αντίστοιχα εκείνων που ήδη προβλέπονται στα άλλα Ανώτατα Δικαστήρια (Συμβούλιο της Επικρατείας και Ελεγκτικό Συνέδριο).

Άρθρο 4

Με το άρθρο 4 ορίζονται τα ειρηνοδικεία, πρωτοδικεία και εφετεία που διευθύνονται από τριμελή συμβούλια, καθορίζονται ο χρόνος και ο τρόπος εκλογής των συμβουλίων διεύθυνσης καθώς και η διάρκεια της θητείας τους. Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ο αριθμός των υποψηφίων κατά δικαστικό σχηματισμό, ορίζονται κωλύματα και ασυμβίβαστα για τους υποψηφίους και λαμβάνεται πρόνοια για το σχετικό αμετάθετο του Προέδρου και των τακτικών μελών του Συμβουλίου.

Άρθρο 5

Με το άρθρο 5 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 4 για τις εισαγγελίες στις οποίες εφαρμόζεται ο θεσμός του αυτοδιοίκητου.

Άρθρο 6

Με το άρθρο 6 καταργείται η διάταξη του άρθρου 2 του Ν. 2721/1999, με την οποία ρυθμιζόνταν τα σχετικά με το αμετάθετο του προέδρου και των τακτικών και αναπληρωματικών μελών των συμβουλίων διεύθυνσης.

Άρθρο 7

Στο άρθρο 7 προβλέπονται μεταβατικές διατάξεις για την πρώτη εφαρμογή του θεσμού του αυτοδιοίκητου.